

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: ‚Európa efektívne využívajúca zdroje‘ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020“

KOM(2011) 21 v konečnom znení

(2011/C 376/18)

Spravodajca: **Lutz RIBBE**

Komisia sa 26. januára 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: ‚Európa efektívne využívajúca zdroje‘ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020“

KOM(2011) 21 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 22. septembra) 120 hlasmi za, pričom 13 členovia hlasovali proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 EHSV víta hlavnú iniciatívu „Európa efektívne využívajúca zdroje“, nazdáva sa však, že jej chýba konkrétnosť. Vzhľadom na celosvetový charakter najzávažnejších environmentálnych problémov výbor odkazuje na svoje návrhy na konferenciu OSN o udržateľnom rozvoji v roku 2012 a na svoje stanoviská týkajúce sa plánu prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ v roku 2050⁽¹⁾.

1.2 Od Komisie očakáva, že v 20 ohlásených jednotlivých iniciatívach bude veľmi presne opísané,

- čo sa presne rozumie pod „efektívnosťou využívania zdrojov“,
- čo je možné dosiahnuť už pomocou technologických zlepšení resp.
- v ktorých odvetviach musí dôjsť k ohláseným „zásadným zmenám“, ako majú vyzerat' a pomocou ktorých nástrojov sa zamýšľa ich dosiahnuť,
- aké konkrétne zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov sa považujú za nevyhnutné a ako je možné ich urýchliť.

1.3 Niet pochybností o tom, že cieľom stratégie Európa 2020 je preorientovať súčasný vývoj smerom k udržateľnému hospodárstvu, a tým aj k hospodárstvu, ktoré efektívne využíva

zdroje. Napriek tomu je zmysluplné oddeliť úlohy stratégie trvale udržateľného rozvoja od úloh stratégie Európa 2020.

1.4 Zaradenie iniciatívy za efektívne využívanie zdrojov do stratégie Európa 2020 je pre EHSV nepochopiteľné. Túto iniciatívu chápe skôr ako konkretizáciu stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ktorá bola prijatá v roku 2001 a zrevidovaná v roku 2006, a to už aj preto, lebo časový horizont tohto cieľa ďaleko presahuje rok 2020. EHSV sa vyslovuje za oživenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ktorú Komisia podľa jeho názoru zanedbáva.

2. Úvodné poznámky

2.1 Krátko predtým, ako Komisia požiadala EHSV o vypracovanie tohto stanoviska k hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“, predsedníctvo výboru sa rozhodlo vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy k stavu a situácii stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ.

2.2 Orgány EHSV rozhodli o zahrnutí oboch tém do tohto stanoviska.

3. „Európa efektívne využívajúca zdroje“ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020

3.1 Hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“, ktorú zverejnila Komisia a ktorá je predmetom tohto stanoviska, je jednou zo siedmich nových hlavných iniciatív, ktoré Komisia zaradila do rámca stratégie Európa 2020.

3.2 V oznámení Komisia (nie po prvýkrát) uvádza, že súčasné intenzívne využívanie zdrojov nielenže predstavuje nadmernú ekologickú záťaž pre našu planétu, ale ohrozuje aj istotu dodávok, zvlášť keď sa krajiny s rozvíjajúcim sa hospodárstvom a rozvojové krajiny usilujú o dosiahnutie porovnateľnej prosperity – prosperity, ktorá sa nezakladá na udržateľných modeloch výroby a spotreby.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu. Príspevok európskej organizovanej občianskej spoločnosti“ a stanovisko EHSV na tému „Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050“ (pozri aktuálny úradný vestník, s. 110).

3.3 V rámci tejto hlavnej iniciatívy má byť ešte v priebehu roka 2011 uverejnených celkovo 20 jednotlivých iniciatív, ktoré majú prispieť k vybudovaniu Európy efektívne využívajúcej zdroje. V záujme dosiahnutia tohto cieľa musíme podľa Komisie „nastúpiť na cestu technologických zlepšení a zásadných zmien v energetických, priemyselných, poľnohospodárskych a dopravných systémoch. S tým ide ruka v ruke aj nutnosť zmeny nášho správania v role výrobcov aj spotrebiteľov.“

3.4 Komisia uvádza, že „je potrebné vyvíjať nové produkty a služby a hľadať nové spôsoby znižovania vstupov“ a prijať koordinované opatrenia, ktoré musia byť politicky zviditeľnené.

3.5 Najprv je potrebné uskutočniť „premyslenú analýzu príčin, prečo sa niektoré zdroje nevyužívajú efektívne“, aby sa potom mohol uskutočňovať „komplexný a navzájom prepojený prístup [...] za pomoci súboru politík, ktoré optimalizujú synergie a riešia prípady vyžadujúce kompromisné riešenia medzi jednotlivými oblasťami a politikami.“

3.6 Zastrešujúcim cieľom tejto hlavnej iniciatívy je dosiahnutie „zhody o dlhodobej vízii“, ktorá bude siahať až do roku 2050 a stanoví, ako má vyzeráť hospodárstvo s nízkymi emisiami, ako je možné transformovať energetické a dopravné systémy a „oddeliť hospodársky rast od využívania zdrojov“.

4. Všeobecné pripomienky k hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ a k vzťahu k stratégii trvalo udržateľného rozvoja

4.1 EHSV víta iniciatívu Komisie, ktorú považuje za dôležitú, dokonca kľúčovú **súčasť stratégie trvalo udržateľného rozvoja**, ktorú však táto iniciatíva nemôže nahradiť.

4.2 Súhlasí s Komisiou v tom, že v rámci stratégie Európa 2020 sa musí pripraviť pôda pre vývoj do roku 2050 a neskôr. Kládne si však otázku, prečo Komisia túto hlavnú iniciatívu „Európa efektívne využívajúca zdroje“ viaže na stratégiu Európa 2020 a prečo ju neprezentuje ako konkretizáciu stratégie trvalo udržateľného rozvoja, čo by bolo podstatne vhodnejšie. Už samotná skutočnosť, že v oznámení Komisie sa častejšie hovorí o časovom horizonte 2050, než o roku 2020, ukazuje, že tu ide o dlhodobú úlohu.

4.3 Vyhlásenie Komisie, že sú potrebné tak technologické zlepšenia a zásadné zmeny v energetických, priemyselných, poľnohospodárskych a dopravných systémoch, ako aj zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov, sa zhoduje s názorom, ktorý EHSV vyjadril už vo svojom prieskumnom stanovisku z 28. apríla 2004 na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“. EHSV však už vtedy upozorňoval na to, že nevyhnutnou podmienkou úspechu politiky trvalo udržateľného rozvoja je to, aby sa čo najkonkrétnejšie vysvetlilo, aké zmeny sú potrebné a ako sa majú uskutočniť.

4.4 Presne to v oznámení chýba. Dobré sa síce číta, ale nie je dost' konkrétne. EHSV preto považuje za nutné, aby bolo v 20 jednotlivých iniciatívach, ktoré sa majú predložiť, presne

opísané, čo sa musí zmeniť a ako, kde presne je možné očakávať protesty proti zmenám a akými konkrétnymi opatreniami sa majú tieto protesty prekonať.

4.5 Pritom EHSV považuje Komisiou vytvorenú štruktúru, ktorú tvoria

— technologické zlepšenia,

— zásadné zmeny,

— a zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov,

za veľmi užitočnú. Komisia by preto mala jasne uviesť, čo je možné technologickými zlepšeniami dokázať a kde narážajú na svoje hranice, čo spôsobuje, že sú zásadné zmeny v určitých oblastiach života a hospodárenia nutné.

4.6 Predtým je však skutočne potrebná spomenutá „presvedčivá analýza“ skutočnosti, prečo sa dnes ešte stále tak neefektívne zaobchádza so zdrojmi. Za nedostatok oznámenia sa považuje to, že chýba presne táto analýza.

4.7 EHSV súhlasí len čiastočne s tézou Komisie, že neefektívnosť využívania zdrojov vyplýva z toho, že nie sú k dispozícii informácie o tom, čo to spoločnosť skutočne stojí. Pretože náklady napr. spôsobené rysujúcou sa klimatickou pohromou sú viac než pôsobivo opísané v tzv. „Sternovej správe“ a náklady vyplývajúce zo straty biodiverzity zase v správe o ekonomike ekosystémov a biodiverzity (TEEB). K žiadnej zásadnej zmene však ešte nedošlo.

4.8 Dôvody súčasnej neefektívnosti tkvejú pravdepodobne skôr v tom, že

a) ešte neexistuje skutočný spoločenský konsenzus týkajúci sa posúdenia súčasnej situácie („Čo je efektívne/neefektívne? Nakoľko sa dnes skutočne správame udržateľne alebo neudržateľne/nakoľko sú skutočne udržateľné alebo neudržateľné určité hospodárske oblasti“);

b) vládne vysoká miera nejasnosti o tom, čo teda konkrétne znamená „udržateľný rozvoj“, „ekologické hospodárstvo“ alebo „hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje“. Nejestvuje jasné, všeobecne platné vyjadrenie alebo definícia, čo to pre jednotlivé oblasti politiky znamená;

c) v závislosti od príslušných záujmov existujú úplne rozdielne názory na to, čo konkrétne sa musí tak kvantitatívne, ako aj kvalitatívne zmeniť, ako sa teda musí budúci vývoj od toho dnešného líšiť a aký bude mať vplyv na každodenný život a hospodárenie.

4.9 Komisia má pravdu, keď v oznámení píše, že neudržateľné hospodárenie v súčasnosti prináša blahobyt, ktorý užívajú mnohí ľudia (a z ktorého sú mnohí vylúčení). Negatívne dôsledky neudržateľného hospodárenia plnou silou postihnú až budúce generácie, ktoré ich budú musieť niesť.

4.10 Uznať to a vyvodiť z toho nutné dôsledky padne ťažko tak politikom, hospodárskym subjektom, ako aj občianskej spoločnosti. Pritom vec sťažuje aj to, že sotva si dokáže niekto predstaviť, ako by bolo možné zaručiť „novú prosperitu“, napr. pomocou iba jednej desatiny spotreby energie. Z týchto neistôt pramenia obavy a neistota, ktorými sa treba zaoberať veľmi citlivo (?).

Technické zlepšenia, zásadné zmeny a zmeny správania

4.11 Oproti cieľom nanovo formulovaným v hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ (zníženie emisií CO₂ o 80 až 95 %) sa zdajú doterajšie kvantitatívne ciele stanovené v EÚ, napríklad znížiť emisie CO₂ do roku 2020 o 20 %, úplnou maličkosťou, lebo vzhľadom na ešte pretrvávajúcu technickú neefektívnosť terajšieho systému a vzhľadom na nové technicky optimalizované technológie je možné 20 % zníženie emisií skleníkových plynov porovnateľne jednoducho uskutočniť. Ale aj pri plnení tohto doteraz ešte stále jednoznačne nedostatočného cieľa sa ozývali a ozývajú mnohé „varovné“ hlasy, ktoré už s avizovanými technickými opatreniami a zlepšeniami vidia spochybnenú „konkurencieschopnosť hospodárstva“. Dôsledok: dnes dôsledne nerealizuje ani len to, čo by sa vo veľkej miere dalo pomocou technických zlepšení urobiť bez znižovania spotreby. Je jasné, že odpor voči rozsiahlejším (inak povedané zásadným) opatreniam sa ešte zvýši.

4.12 EHSV považuje za vhodné dôrazne poukázať na to, že technické zlepšenia energetickej účinnosti majú pre dosiahnutie cieľov veľký význam. Ani technológie, ktoré najefektívnejšie využívajú zdroje, však nemožno automaticky klásť na roveň s „udržateľnosťou“. Uvedieme len jeden príklad: nemecký automobilový priemysel, ktorému sa podarilo zabrániť prijatiu hraničných emisných hodnôt navrhovaných Komisiou (120 g CO₂/km), je hrdý na svoj najnovší technický vývoj. Napríklad Audi sa vystatuje tým, že nová A7 (zdvihový objem valcov 2,7 l) s výkonom 180 k má spotrebu „len“ okolo 6,8 l nafty na 100 km (pričom vyprodukuje 180 g CO₂/km). Keď to porovnáme s hodnotami emisií, ktoré produkovali vozidlá tejto triedy v minulosti, ide tu určite o pokrok v efektívnosti, ale s udržateľnosťou to nemá nič spoločné. Audi A7 nie je vozidlo ani udržateľné, ani efektívne hospodáriace so zdrojmi. Nie je dôkazom nového ekologického hospodárstva, je skôr dobrým dôkazom toho, že ubúdajúce suroviny sa môžu spotrebovať aj pri údajne efektívnych technológiách a že je potrebná úplne nová politika mobility ľudí a obehu tovarov.

4.13 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia sa v tejto hlavnej iniciatíve len okrajovo a iba niekoľkými vetami venuje riešeniu absolútne rozhodujúcej otázky, a to tej, že dnešný spoločenský model prosperity západného sveta sa vo veľkej miere zakladá na využívaní lacných energií a rastúceho, často neefektívneho používania a obratu materiálov.

(2) EHSV presne na toto poukázal už v roku 2004 vo svojom prieskumnom stanovisku na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“ (pozri s. 22 – 37, Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004) a márne žiadal Komisiu, aby tejto situácii prikladala osobitný význam.

4.14 Práve touto situáciou sa musí oveľa viac zaoberať hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“, lepšie povedané, mala by sa ňou oveľa viac zaoberať zaktivizovaná stratégia trvalo udržateľného rozvoja. V oznámení Komisie sa síce na niekoľkých miestach spomínajú „prípady vyžadujúce kompromisné riešenia“, ktoré bránia v prístupe efektívneho hospodárstva so zdrojmi, nie sú však jasne opísané, ani nie je uvedené, ako sa nimi politika zamýšľa zaoberať.

4.15 Aké je však ťažké zabrať sa „prípady vyžadujúcimi kompromisné riešenia“, je v súčasnosti dobre vidieť v Nemecku, kde schválili radikálnu prestavbu energetického hospodárstva bez toho, aby sa spochybnil cieľ zníženia emisií CO₂.

Zásadné zmeny

4.16 Veľká úloha, pred ktorou stojíme, spočíva v opísaní, vypracovaní a zavedení tejto zásadnej prestavby, tohto „nového“ hospodárstva a teda tejto novej konkurencieschopnosti hospodárstva (aj na globálnej úrovni). Časy lacných energií a surovín sa z dôvodu ich nadmerného využívania chýlia ku koncu a je našou povinnosťou aj voči budúcim generáciám naučiť sa deliť o tieto prírodné aktíva, ktoré sa stali nedostatkovými. Politici musia dať preto oveľa jasnejšie najavo, že konkurencieschopnosť hospodárstva, ktoré je založené na lacných energiách a nadmernom využívaní prírodných zdrojov a ktoré okrem toho môže externalizovať environmentálne náklady, absolútne nemá budúcnosť. Zo spoločensko-politických dôvodov nemôže a nesmie ísť o udržanie takéhoto hospodárstva, ale musí ísť o jeho prestavbu.

4.17 Hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“ k tomu môže vo veľkej miere prispieť, sama to však nemôže dosiahnuť, pretože vyriešením problému efektívneho využívania zdrojov sa nevyriešia ostatné aspekty udržateľnosti. Preto bola vypracovaná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, ktorá musí opísať a zaviesť postupnú spoločenskú a hospodársku prestavbu Európy a jej spojenie s otázkami generáčnej spravodlivosti a spravodlivého prerozdelenia.

4.18 Hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ sa nedarí ani definovať pojem „efektívne využívanie zdrojov“. To je ďalší nedostatok, na ktorý by EHSV chcel poukázať. Bolo by potešiteľné, keby pre jednotlivé produkty, postupy, oblasti bol stav rozvoja techniky, ktorý je považovaný za efektívne využívajúci zdroje, presnejšie opísaný a podporovaný v rámci tzv. „top runner princípu“. Značkou energetickej účinnosti napríklad chladiacich zariadení už urobil dokument Komisie prvé kroky týmto smerom.

4.19 Niet pochybnosti o tom, že uplatnenie štruktúr efektívne využívajúcich zdroje si vyžiada využitie rôznych nástrojov. Jedným z nich je tvorba ceny produktu, ktorá bude podľa Komisie zohrávať dôležitú úlohu. Je teda na mieste jej rada, že sa musí „klásť väčší dôraz na správnu tvorbu cien a ich transparentnosť a do cien zakalkulovať celkové náklady na využívanie zdrojov“. Tento poznatok však naozaj nie je novým výdobytkom vedy roku 2011. Ani to nie je nové, že EHSV vždy požadoval primeranú „internalizáciu externých nákladov“. Deje sa však príliš málo, za čo môžu nielen členské

štáty a Komisia, ale aj odpor niektorých odvetví hospodárstva, ktoré by z toho nemali úžitok, ale naopak požadovaná zásadná prestavba by ich mohla „negatívne“ postihnúť. Politikom sa musí podariť tento odpor postupne prekonať.

4.20 Nato, aby sa tento cieľ dosiahol, je bezpodmienečne potrebné vysvetliť, ako sa hodlá pôsobiť na „správnu tvorbu cien a ich transparentnosť“. V stratégii však primerané usmerenia chýbajú.

5. Vzajomné pôsobenie medzi politikou a občianskou spoločnosťou, efektívnym využívaním zdrojov, stratégiou Európa 2020 a udržateľnosťou resp. potreba dobrého riadenia.

5.1 Keď udržateľný rozvoj, vytváranie ekologického hospodárstva alebo prestavba na hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje napreduje pomaly, politici by sa mali zamyslieť nad príčinami. Niekoľko odpovedí na túto otázku už EHSV v tomto dokumente uviedol.

5.2 Veľmi pomaly sa presadzuje poznatok, že zmeny v našom dnešnom hospodárskom systéme musia byť naozaj „zásadné“, aby mohla byť reč o udržateľnom vývoji. EHSV víta, že v oznámení Komisie je k tomu uvedených niekoľko konkrétnych čísel, napríklad, že do roku 2050 sa emisie CO₂ v EÚ musia znížiť o 80 až 95 %. Keď boli tieto cieľové hodnoty prvýkrát zverejnené, predseda Európskej komisie José Manuel Barroso hovoril o „novej priemyselnej revolúcii“, pred ktorou stojíme, prípadne ktorú musíme uskutočniť.

5.3 EHSV vzhľadom na blížiacu sa diskusiu znovu poukazuje nato, že podľa neho k zásadnej diskusii o „pojme rastu“ ešte stále nedošlo. Komisii a Rade sú známe stanoviská výboru k ukazovateľom nad rámec HDP. V nich je jasne uvedené, že starý národohospodársky vzorec „rast sa rovná blahobytu“ už naplatí.

5.4 V hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“, ani v stratégii Európa 2020 sa tejto otázke žiaľ nevenuje dostatočný priestor. Z toho, čo je v nich uvedené, môže naopak vniknúť dojem, že „rast“ je sám o sebe hodnotou.

5.5 V stratégii Európa 2020 je napísané: „Základ stratégie Európa 2020 by mali tvoriť tri priority:

- *inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácií,*
- *udržateľný rast – podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje,*
- *inkluzívny rast – podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré prispieva k hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.*

Tieto tri priority sa navzájom dopĺňajú. Sú obrazom sociálneho trhového hospodárstva Európy v 21. storočí.“

5.6 EHSV si kladie otázku, aký signál chceli touto formuláciou vyslať Komisia a Rada. Má si to spoločnosť vyložiť tak, že

skôr existoval rast, ktorý nebol založený na znalostiach a inovácií? Nebolo vždy cieľom politiky podporovať vysokú mieru zamestnanosti a sociálnu a územnú súdržnosť? Vedú tieto rozdielne ponímania rastu automaticky k trvalému rozvoju? Ak áno, prečo potom už nepoužíva Komisia prípadne Rada pojem „udržateľnosť“, prečo vykresľuje víziu „európskeho sociálneho trhového hospodárstva 21. storočia“ a nie víziu „sociálno-ekologického trhového hospodárstva“?

5.7 Komisia dobre vie, že napríklad dôsledná ochrana zdrojov môže viesť nie k zvýšeniu hrubého domáceho produktu, ale k jeho zníženiu. Ak sa všetky tradičné žiarovky na základe zákazu ich predaja nahradia úspornými žiarovkami, keď sa všetky budovy dôkladne odizolujú a uplatnia sa všetky opatrenia na úsporu energie, drasticky poklesne spotreba energie a tým aj HDP. Preto EHSV znovu upozorňuje nato, že

- „rast“ musí byť nanovo definovaný a že
- HDP nie je jednotkou, ktorá poskytuje informácie o šťastí, blahobyte, stave životného prostredia, zdraví alebo sociálnej spravodlivosti.

Nová priemyselná „revolúcia“ – revolúcia zodpovednosti

5.8 Keď predseda Európskej komisie José Manuel Barroso hovorí o „novej priemyselnej revolúcii“, tak má pravdu, len pokiaľ ide o radikálnosť možných zmien. Budúcnosť požaduje nový model produkcie a spotreby. Barroso pochopiteľne veľmi dobre vie, že pojem „revolúcia“ je zo spoločensko-politického hľadiska použitý úplne nevhodne a môže vyvolať obavy. Revolúcie vyvolávajú utláčané masy, ktoré chcú rýchlo a trvalo zmeniť neprijateľnú situáciu tým, že sa obrátia proti „mocipánom“.

5.9 V diskusii o udržateľnom rozvoji prípadne o efektívnom využívaní zdrojov však nejde a takúto situáciu. Naopak. Nemožno tu nájsť žiadnu utláčanú masu, ktorá by sa búrila proti mocenským štruktúram. Situácia je skôr taká, že sa celkom dobre žije v spoločnosti, ktorá ročne spotrebuje také množstvo ropy, na vytvorenie ktorého bolo potrebných 5 miliónov rokov, a ktorá ročne vyhubí 10 000-krát viacej druhov, než evolúcia.

5.10 Tým vzniká úloha a otázka, ako vytvoriť kolektívne povedomie zodpovednosti dnes žijúcej populácie za budúce generácie, ako vytvoriť tlak smerujúci k skutočným zmenám, ktoré by mohli znamenať aj obeť.

5.11 Základný význam tu má dostatočné zapojenie občianskej spoločnosti a hospodárstva do procesu hneď od začiatku. Presne toto je a bolo doterajšou úlohou stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ktorá bola prijatá v roku 2001 v Göteborgu.

Stav stratégie trvalo udržateľného rozvoja v EÚ

5.12 EHSV už mnoho rokov veľmi pozorne a angažovane sleduje stratégiu trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ktorú Európska rada schválila v roku 2001. Výbor už od začiatku požadoval, aby sa tejto dlhodobej stratégii venovala maximálna pozornosť.

5.13 EHSV vytrvalo (a často) žiadal, aby stratégia trvalo udržateľného rozvoja stanovila občanom, hospodárstvu a združeniam, ale aj politikom **jasné usmernenia**, a tým **kvalitatívne a kvantitatívne ciele**. Rozhodnutia, ktoré sa majú prijať v krátkodobom a strednodobom časovom horizonte, by sa mali podľa nich riadiť a všetky politické oblasti EÚ by sa mali zamerať na cieľové vízie stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

5.14 Rovnako často vyjadril EHSV poľutovanie na tým, že podľa neho je stratégia udržateľného rozvoja nielen príliš nekonkrétne formulovaná, ale aj politický prístup k nej je macošský.

5.15 Výbor tiež privítal, že Rada mu v revidovanej stratégii udržateľného rozvoja z roku 2006 priradila osobitnú úlohu, a to explicitne prispievať k správam o pokroku, ktoré vypracúva Komisia každé dva roky. V rokoch 2007 a 2009 síce Komisia zverejnila príslušné správy o pokroku, ku ktorým sa **retrospektívne** vyjadril aj výbor a ktoré vyhodnotil, ale príspevky, o ktoré bol EHSV vlastne požiadaný, si Komisia pred vypracúvaním týchto správ **nevyžiadala**.

5.16 Ďalšia správa o pokroku by sa mala vlastne zverejniť (ak sa dodrží dvojročný cyklus, na ktorom sa uzniesla Európska rada) v tomto roku, ale všetko naznačuje, že sa tak nestane. Komisia zatiaľ nepožiadala EHSV o príspevky.

5.17 V „Pracovnom programe Komisie na rok 2011“⁽³⁾ sa nenachádza žiaden odkaz na to, že Komisia predloží takúto priebežnú správu. Rovnako nie je v tomto 51-stranovom dokumente vôbec spomenutá stratégia udržateľného rozvoja. Obsahuje odkazy na neuveriteľné množstvo rôznych stratégií EÚ, ale nie na stratégiu udržateľného rozvoja. EHSV to hlboko ľutuje.

5.18 Okolo stratégie udržateľného rozvoja nastalo pozoruhodné ticho, až prílišné ticho, domnieva sa EHSV. Neboli dodržané mnohé z politických sľubov obsiahnutých v stratégii udržateľného rozvoja, napríklad sľub predložiť zoznam dotácií škodlivých pre životné prostredie. V bežnej každodennej politike ide len o stratégiu Európa 2020, ktorá nemá žiaden skutočný vzťah k stratégii udržateľného rozvoja.

5.19 Pre občiansku spoločnosť to je skutočne zlým signálom, že o stratégii udržateľného rozvoja sa na politickej úrovni už nediskutuje, ani nekomunikuje. EHSV si kladie otázku, prečo je tomu tak a ako si to má spoločnosť vysvetliť. Komisia si musí byť vedomá toho, že vzniká dojem, akoby si

veľký počet kríz⁽⁴⁾ posledných mesiacov a rokov vyžiadala takú veľkú a výlučnú pozornosť politikov, že dlhodobá politika bola pritom zatlačená úplne do úzadia.

5.20 Stále viacej ľudí si pritom však kladie otázku (a EHSV sa domnieva, že plným právom), či tieto krízy kopiače sa vo veľmi odlišných oblastiach politiky jednak nie sú navzájom poprepávané a jednak či nie sú výrazom alebo dôsledkom neudržateľného hospodárenia.

5.21 Správu predsedníctva Rady EÚ „Preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ (2009)“⁽⁵⁾ si možno vysvetliť tak, že minimálne Rade je jasné, že je tomu tak. Už v prvej vete dokumentu môžeme čítať: „*Súčasný vývoj v mnohých ohľadoch nie je trvalo udržateľný; prekročili sa hranice únosnosti pre planétu a sociálny a ekonomický kapitál je pod tlakom. Napriek tomu, že sa opakovane zdôrazňovalo, že zmena je nevyhnutná, výsledky nie sú dostatočné.*“ Správa je v podstate obhajobou stratégie udržateľného rozvoja, ktorá „*predstavuje dlhodobú víziu a zastrešujúci politický rámec poskytujúci usmernenie pre všetky politiky a stratégie EÚ [...]. Výzva spočíva v zabezpečení toho, aby STUR mala skutočný vplyv na politiky EÚ vrátane iných prierezových stratégií EÚ s cieľom zabezpečiť jednotnosť medzi krátkodobými a dlhodobými cieľmi a medzi jednotlivými odvetviami.*“

5.22 Nadradený politický rámec, tvorený stratégiou udržateľného rozvoja EÚ, na potrebu ktorého EHSV upozorňoval a ktorý aj Rada považuje za nutný, v súčasnosti existuje nanajvýš ako požiadavka v rámci starých dokumentov a určitej rétoriky, ale nie v reálnej politike. Hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“, ani stratégia Európa 2020 nemôžu túto medzeru zaplniť.

5.23 Podľa EHSV hrozí, že občania stratia prehľad. Nielen preto, že medzičasom úplne stratili prehľad o tom, ktorá stratégia vlastne platí a je záväzná, ale aj preto, že im nie sú jasné pojmy. V stratégii Európa 2020 sa napríklad stále hovorí o raste v tých najrôznejších podobách, ale pojem „udržateľnosť“ alebo „udržateľný rozvoj“ sa v nej už nenachádza.

5.24 EHSV preto považuje za vhodné, aby Komisia urýchlene a jednoznačne vysvetlila, ako sú navzájom prepojené stratégia Európa 2020 a stratégia udržateľného rozvoja. Znovu sa zasadzuje za oživenie stratégie udržateľného rozvoja a za chápanie stratégie Európa 2020 ako maximálne dôležitého prvku zmien vedúcich k prestavbe hlavných odvetví hospodárstva.

V Bruseli 22. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽³⁾ KOM(2010) 623 v konečnom znení, 27.10.2010.

⁽⁴⁾ Napríklad finančná kríza/kríza eura, energetická kríza, kríza klímy, kríza biodiverzity, problematika hladu.

⁽⁵⁾ Pozri dokument Rady 16818/09 z 1.12.2009.